

ZAMONAVIY TA'LIM SHAROITIDA O'QUVCHILARDA MA'NAVIY- AXLOQIY FAZILATLARNI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI

Isomiddinova Moxidil Shavkatovna

*Toshkent Davlat Stomatologiya instituti, akademik litseyi, Tillar kafedrası katta
o'qituvchisi*

Annotatsiya Ta'lim muhitining zamonaviy sharoitida o'quvchilar shaxsining ma'naviyaxloqiy fazilatlarini shakllantirish alohida ahamiyatga ega. Ushbu ish jadal texnologik taraqqiyot va ijtimoiy-madaniy muhitdagi o'zgarishlar sharoitida axloqiy qadriyatlarni o'rgatishning dolzarbligi va usullarini o'rganadi. Tadqiqotning maqsadi talabalarda ma'naviy-axloqiy fazilatlarni rivojlantirishga yordam beradigan samarali yondashuv va strategiyalarni aniqlashdir. Bu jarayonda ta'lim muassasalari, oila va jamiyatning o'rnini, loyiha faoliyati, ko'ngillilik va madaniy tashabbuslar kabi amaliy tadbirlar tahliliga e'tibor qaratiladi. O'rganish natijalari shuni ko'rsatadiki, ma'naviy-axloqiy tarbiyaning ta'lim jarayoniga integratsiyalashuvi mas'uliyatli va ijtimoiy faol avlodni shakllantirishga xizmat qiladi. Ishda yoshlar o'rtasida ma'naviy-axloqiy me'yorlarni shakllantirishda maksimal samaraga erishish uchun ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilarining hamkorligi muhimligi ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: zamonaviy ta'lim, innovatsion pedagogika, kompetensiyaviy yondashuv, raqamli ta'lim, masofaviy ta'lim, ta'lim sifati.

Kirish

Zamonaviy ta'lim sharoitida o'quvchilar shaxsining ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirish ta'lim jarayonining ustuvor vazifalaridan biridir. Jamiyat, texnologiya va madaniy qadriyatlar jadal o'zgarib borayotgan davrda, globallashuv va axborot xilma-xilligi sharoitida barqaror shaxsni shakllantiruvchi axloqiy

tamoyillarni tarbiyalashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Tanqidiy fikrlay oladigan, ijtimoiy me'yorlarni hurmat qiladigan, umumiy farovonlikka hissa qo'shadigan fuqaro bo'lib etishishda mas'uliyat, halollik, o'zgalarga hurmat, vatanparvarlik, yaqinni sevish kabi ma'naviy-axloqiy fazilatlar muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy sharoitda ta'lim tizimi yoshlarda ma'naviy-axloqiy fazilatlarni shakllantirishda ham an'anaviy, ham zamonaviy muammolarni hisobga olish uchun moslashuvchan bo'lishi kerak. Bu nafaqat bilimlarni uzatish, balki ichki qadriyatlarni rivojlantirish, atrofdagi voqelikning salbiy hodisalariga qarshi turish va axloqiy me'yorlarni saqlashga qodir bo'lgan shaxsning uyg'un rivojlanishini qo'llab-quvvatlash ham muhimdir. Bunday fazilatlarni tarbiyalash jamiyatda konstruktiv hamkorlik, ijtimoiy adolat va o'zaro hurmat uchun barqaror platforma yaratishga yordam beradi.

Zamonaviy ta'limning nazariy-metodologik asoslari Zamonaviy ta'lim konsepsiyasi shaxsga yo'naltirilgan, faoliyatli va kompetensiyaviy yondashuvlarga tayanadi. Bu yondashuvlarda o'quvchi ta'lim jarayonining passiv ob'ekti emas, balki faol sub'ekti sifatida qaraladi[1]. Ta'lim jarayonida mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarni hal qilish va ijodiy yondashuv asosiy maqsad sifatida belgilanadi.

Zamonaviy ta'lim yo'nalishlarining asosiy turlari: Raqamli ta'lim Raqamli ta'lim elektron resurslar, ta'lim platformalari va sun'iy intellekt texnologiyalariga asoslangan holda tashkil etiladi. U ta'lim jarayonining individuallashtirishini ta'minlab, bilim olish imkoniyatlarini kengaytiradi[2]. Masofaviy ta'lim Masofaviy ta'lim ta'lim oluvchilarga vaqt va makondan qat'i nazar bilim olish imkonini beradi. Ayniqsa, pandemiya sharoitida ushbu ta'lim shaklining samaradorligi amaliyotda isbotlandi[3].

Kompetensiyaviy yondashuv Kompetensiyaviy yondashuv ta'lim natijalarini aniq ko'nikma va malakalar bilan ifodalashni nazarda tutadi. Bu yondashuv mehnat bozori talablariga mos, raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashga xizmat

qiladi[4]. Inklyuziv ta'lim Inklyuziv ta'lim barcha ta'lim oluvchilar uchun teng imkoniyatlarni ta'minlashga qaratilgan bo'lib, ijtimoiy adolat va barqaror rivojlanish tamoyillariga asoslanadi. Zamonaviy ta'lim yo'nalishlarini joriy etish muammolari Zamonaviy ta'limni amaliyotga tatbiq etishda qator muammolar mavjud: pedagoglarning raqamli kompetensiyalarining yetarli emasligi, moddiy-texnik bazaning cheklanganligi, metodik ta'minotning kamligi. Ushbu muammolarni hal etish uchun pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va ilmiy-metodik qo'llab-quvvatlash tizimini kuchaytirish zarur[5].

Darhaqiqat, mamlakatda butun jamiyatning intellektual hamda ma'naviy yuksalishi va barkamol avlodni voyaga yetkazishga qodir bo'lgan samarali uzluksiz ta'lim tizimi hayotga joriy qilinmoqda. Natijada, hozirgi vaqtda mamlakatda ko'p sonli oliy o'quv yurtlari hamda xorijiy davlatlarning yetakchi ta'lim muassasalari bo'limlari faoliyat ko'rsatyapti. Bu esa ta'lim tizimidagi bunday imkoniyatlar yosh avlod vakillariga bilimlarini oshirish va o'z salohiyatini namoyon qilish uchun keng sharoitlar eshigini ochadi. Shuni ham aytish joizki, bu sohadagi islohotlar juda tez hamda jamiyatimizdagi izchil demokratik o'zgarishlar bilan o'zaro hamohanglikda ro'y bermoqda. Bunda dunyoning rivojlangan mamlakatlaridagi ta'lim tizimidagi ilg'or tajriba hisobga olinmoqda.

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlarning muvaffaqiyati xalqning ma'naviy yetuklik darajasi va milliy ruhi bilan belgilanadi. Shu nuqtai nazardan, XXI asrda davlatimizning rivojlanishi, uning kuch-qudrati va salohiyati ko'p jihatdan xalqning yuksak va sof ma'naviyatiga, ziyolilarimiz va yoshlarimizning aqliy savodxonligi, bilimi, ijodkorligi, tashabbuskorligi va vatanparvarligiga bog'liq. Mamlakatimiz kelajagi bo'lgan yoshlar bilan chambarchas bog'liq holda mamlakatni barqaror rivojlantirish g'oyasi bilimli va zukko avlodni tarbiyalashga asoslanadi. Zero, bilimli, bilimdon, zukko, ma'nan kuchli va jismoniy jihatdan kuchli yoshlarga istiqlool va taraqqiyot yo'lidan yurishi, mamlakatning barqaror rivojlanishiga yerishishi mumkin[6].

Qadimdan ota-bobolarimiz bebaho manbalar bo'lgan ilm-fan, ma'rifat, ta'lim va tarbiyani inson kamoloti va millat taraqqiyotining asosiy sharti va kafolati deb hisoblaganlar. Bilimli va zukko yetuk avlod tushunchasi demokratik tamoyillarni qadrlaydigan, yuksak salohiyat, zamonaviy ilmiy-texnika yutuqlari bilan qurollangan yangi qatlam bo'lib, mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy salohiyatini oshirishga amaliy hissa qo'shish mas'uliyatini chuqur anglaydi. Ular jamiyat hayotining barcha sohalarini rivojlantirishga, demokratik jamiyat qurishning murakkab va murakkab vazifalarini hal yetishga qodir barkamol avloddir. Bilimli va zukko avlodni tarbiyalash davlat siyosatining demokratik tabiatida yaqqol aks yetadi va ikki tushuncha ta'lim va tarbiya tushunchasi bo'lgan yetuk avlodni tarbiyalashda doimo uyg'unlikda qo'llaniladi. Shuni ta'kidlash kerakki, ma'naviy inqiroz sharoitida ta'limning vazifalari aniqlandi. Ma'naviy-axloqiy an'analarning yangi ta'lim paradigmasining asosi sifatida ahamiyati ta'kidlangan.

Darhaqiqat, yoshlar ma'naviyatini shakllantirish muammosi har doim ushbu murakkab ijtimoiymadaniy jarayonning turli qirralarini o'rganayotgan tadqiqotchilar manfaatlari sohasida bo'lib kelgan. Ushbu tadqiqotlar turli xil tarixiy davrlarda amalga oshirilgan va amalga oshirilmoqda. Hozirgi vaqtda mamlakatimizni o'zgartirish bir qator mavjud yondashuvlarni qayta ko'rib chiqishni va yangi murakkab ijtimoiy-falsafiy izlanishlarni talab qiladi[7].

Zamonaviy amaliyot jadal o'zgarib borayotgan jamiyatning haqiqatlarini hisobga olgan holda yoshlar ma'naviyati va uni shakllantirish hamda rivojlantirish muammolarini nazariy tahlil qilishni talab qiladi. Chunki uzoq muddatli ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar sharoitida ma'naviyatning asosiy elementlari o'zgarishlarga uchraydi. Ilm yo'lini tanlagan iqtidorli yoshlarimizni qo'llab-quvvatlash maqsadida, keyingi yildan boshlab magistratura va doktorantura bosqichlari uchun Prezident stipendiyasi kvotasini ikki barobarga oshirilishi, bunday imkoniyat va imtiyozlarga, avvalo, yangi Renessans poydevorining chinakam bunyodkorlari sazovor bo'lishi ham yurtboshimiz tomonidan yoshlarga yaratilayotgan keng ko'lamli islohotlardan

biri sanaladi. Shu sababli jamiyatimiz a'zolarining bilimi, saviyasini oshirish uchun "ilm-ma'rifat, yuksak ma'naviyat kerak".

Yurtboshimiz tomonidan yana bir dolzarb masala o'rta qo'yilgandi. Ya'ni, yurtimizda bir necha farzandi oliygohlarda tahsil olayotgan otaonalarining aksariyati, o'qish xarajatlarini qoplashda qiynalishini inobatga olib ikki va undan ortiq farzandi oliy o'quv yurtida shartnoma asosida o'qiyotgan oilalarga imtiyozli ta'lim krediti berish tartibi ishlab chiqildi. Bunda kreditni o'qish davri tugab, yoshlarimiz ishga joylashgandan so'ng qaytarishi nazarda tutilgan. Shuni ta'kidlash kerakki, mamlakatimiz aholisining 30 foizini 14- yoshdan 30 yoshgacha bo'lgan yigit-qizlar tashkil etadi. Ularning ta'lim olishi, kasb-hunar egallashi uchun keng imkoniyatlar yaratilgan. Yoshlarga yaratilayotgan bunday imkoniyatlar yoshlar ma'naviyatini rivojlantirishda, mamlakatimiz iqtisodiyotini, ta'lim sifatini, oshirishda o'ziga hos ahamiyat kasb etadi. Darhaqiqat, Harakatlar strategiyasi doirada olib borilayotgan islohotlarning barchasi yoshlarning ma'naviy kamolotini oshirishda va ularning malakali kadrlar bo'lib yetishishlarida muhim ahamiyat kasb etadi[8].

Ma'naviy sohada ma'naviy qadriyatlarimizni ilm-fan va taraqqiyot yutuqlari bilan boyitib borish, o'zligimizni chuqurroq anglash, milliy g'oya va istiqlol mafkurasi tamoyillarini xalqimizning qalbi va ongiga singdirish, muqaddas dinimiz va tariximizni soxtalashtirish, ulardan siyosiy maqsadlarda foydalanishlariga yo'l qo'ymaslik bu boradagi asosiy vazifalarimizdan biri bo'ldi. Davlatimiz tomonidan yoshlarga oid siyosatning yana bir muhim jihati shundaki bugungi kunda nafaqat mamlakatimiz yoshlari balki chet mamlakatlarga ishlash uchun ketgan yoshlarni ham vatanga qaytarish ularga keng imkoniyatlar yaratish kabi insonparvarlik harakatlari olib borilmoqda.

Xulosa

Zamonaviy ta'lim sharoitida talaba shaxsining ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirish nafaqat yoshlarning individual rivojlanishini, balki butun kelajakdagi jamiyatni belgilaydigan asosiy jihatdir. Texnologik taraqqiyot va globallashuv

tufayli yuzaga kelgan tez o'zgarishlar sharoitida axloqiy qadriyatlarni singdirish vazifasi ayniqsa dolzarb bo'lib qolmoqda. Ushbu tadqiqot ma'naviy-axloqiy fazilatlarni muvaffaqiyatli shakllantirish ta'lim muassasalari, oila va jamiyat kuchlarining integratsiyalashuvi sharoitida mumkin ekanligini tasdiqlaydi. Loyiha faoliyati, ixtiyoriylik va madaniy tadbirlarda ishtirok etish kabi turli uslub va yondashuvlardan foydalanish nafaqat axloqiy me'yorlarni o'zlashtirishi, balki talabalar hayotida amaliy qo'llanilishi mumkin. Shuni ham ta'kidlash kerakki, bu jarayonda pedagogika fani hal qiluvchi o'rin tutadi, bu nafaqat tarjima bilimi, balki o'quvchilar uchun axloqiy yo'l-yo'riq hamdir. Ta'lim muhitini qo'llabquvvatlash va rag'batlantirish qobiliyati o'quvchining ma'naviy va axloqiy qadriyatlarga ongli munosabatini shakllantirishga yordam beradi. Kelgusida ma'naviy-axloqiy tarbiya usullarini tadqiq etish va rivojlantirish, ix ni hozirgi zamon voqeliklariga moslashtirishni davom ettirish zarur. Bu shaxsning barkamol rivojlanishini, ijtimoiy jamiyatda faol ishtirok etish va uning dolzarb muammolarini hal etish qobiliyatini ta'minlashning yagona yo'lidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Зиямухамедов Б. Замонавий таълим концепциялари. – Тошкент: Фан, 2021.
2. UNESCO. Digital Education Transformation. – Paris, 2020
3. OECD. Education 2030 Framework. – Paris, 2019
4. Ходжаев Б. Компетенциявий ёндашув асослари. – Тошкент, 2022
5. Педагогик қайта тайёрлаш — таълим сифатини оширишнинг муҳим шарти
6. А.А.Nasritdinov 2025 Axborot texnologiyalari yordamida noqonuniy giyohvand savdosini fosh etish: huquqiy va texnik jihatlari <https://journalss.org/index.php/mod/article/view/3113>,

7.С.Исомиддинов-2024 Фирибгарликнинг виктимологик
профилактикасини такомиллаштиришнинг асосий йуналишлари Жамият ва
инновациялар-Общество и инновации

8.S.G'.Isomiddinov-2025 The concept of droppin and its prevention-
<https://eurekaooa.com/index.php/4>